

Jak otrzymać zaświadczenie A1

Poradnik

ZAKŁAD
UBEZPIECZEŃ
SPOŁECZNYCH

Poradnik

Jak otrzymać zaświadczenie A1

Stan prawny na 1 lipca 2023 r.

Poradnik jest dostępny bezpłatnie w serwisie www.zus.pl

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Praktyczny poradnik.....	4
3. Informacje ogólne na temat ustalania ustawodawstwa właściwego związanego z wydaniem zaświadczenia A1	5
3.1. Ogólne zasady ustalania ustawodawstwa właściwego	5
3.2. Delegowanie pracowników oraz czasowe przeniesienie działalności na własny rachunek – wyjątki od zasady miejsca wykonywania pracy	6
3.3. Zastosowanie zasady jednego ustawodawstwa w przypadku wykonywania równocześnie lub na zmianę pracy najemnej bądź pracy na własny rachunek na terytorium dwóch lub więcej państw członkowskich.....	6
3.4. Relacja pomiędzy delegowaniem a wykonywaniem pracy równocześnie lub na zmianę na terytorium dwóch lub więcej państw członkowskich	7
3.5. Cel i charakter zaświadczenia A1.....	7
3.6. Wycofanie z obrotu prawnego zaświadczenia A1.....	9
3.7. Ustalanie miejsca zamieszkania dla potrzeb określenia właściwego ustawodawstwa na podstawie art. 13 rozporządzenia nr 883/2004.....	10
3.8. Legalne zamieszkanie obywatela państwa trzeciego.....	11
4. Zasady wydawania zaświadczeń A1	15
4.1. Wydawanie zaświadczenia A1 dla urzędników służby cywilnej.....	15
4.2. Wydawanie zaświadczenia A1 dla marynarzy	15
4.3. Wydawanie zaświadczenia A1 dla członków załogi lotniczej lub personelu pokładowego.....	16
4.4. Wydawanie zaświadczenia A1 w związku z delegowaniem pracowników do wykonywania pracy w innym państwie członkowskim	17
4.5. Wydawanie zaświadczenia A1 w związku z czasowym przeniesieniem działalności na własny rachunek na terytorium innego państwa członkowskiego	20
4.6. Wydawanie zaświadczenia A1 w związku z wykonywaniem równocześnie lub na zmianę pracy najemnej na terytorium dwóch lub więcej państw członkowskich.....	21
4.7. Wydawanie zaświadczenia A1 w związku z wykonywaniem równocześnie lub na zmianę pracy na własny rachunek na terytorium dwóch lub kilku państw członkowskich....	26
4.8. Wydawanie zaświadczenia A1 w związku z wykonywaniem równocześnie lub na zmianę pracy najemnej w Polsce oraz pracy na własny rachunek w innym państwie członkowskim	29
5. Podstawy prawne i akty będące podstawą wykładni	35

1. Wstęp

Swobodne przemieszczanie się osób na terytorium Unii Europejskiej, które wynika z wykonywania pracy przez te osoby w różnych państwach członkowskich, związane jest z koniecznością ustalenia dla tych osób, właściwego systemu zabezpieczenia społecznego.

Ustalanie, któremu systemowi zabezpieczenia społecznego osoby te będą podlegały, jest unormowane bezpośrednio w prawie Unii Europejskiej, to jest w rozporządzeniach Parlamentu Europejskiego i Rady. Wykładnia i wskazówki co do właściwego stosowania tych przepisów zostały zawarte w szczególności w Decyzji Komisji Administracyjnej ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego Nr A2 oraz w *Praktycznym poradniku - ustawodawstwo mające zastosowanie w Unii Europejskiej (UE), Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG) i Szwajcarii* opracowanym przez ww. Komisję Administracyjną, który jest dostępny na stronie internetowej Komisji Europejskiej pod adresem:

<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=11366&langId=pl>

(patrz punkt 6 Poradnika – Podstawy prawne i akty będące podstawą wykładni).

Aby ułatwić Ci interpretację przepisów prawa w tym zakresie oraz wypełnianie wniosków o zaświadczenie A1, które jest potwierdzeniem podlegania systemowi zabezpieczenia społecznego danego państwa członkowskiego, prezentujemy nasz Poradnik.

2. Praktyczny poradnik

Praktyczny poradnik nie ma wprawdzie charakteru normatywnego, ale Zakład Ubezpieczeń Społecznych stosuje się do zawartych w nim wskazówek interpretacyjnych, których znaczenie znajduje potwierdzenie także w orzecznictwie sądów polskich.

W wyroku z 26.05.2010 r., sygn. akt II UK 380/09, Sąd Najwyższy stwierdził, że *Praktyczny poradnik* „nie ma charakteru normatywnego, może być jednak traktowany jako źródło wykładni autentycznej i być pomocny w interpretacji przepisów rozporządzenia oraz Decyzji.”

W kluczowym w tym zakresie wyroku (w składzie 7 sędziów) z 18.11.2015 r., sygn. akt II UK 100/14, Sąd Najwyższy potwierdził natomiast, że: „*Praktyczny poradnik* nie ma waloru wiążącego, niemniej wskazuje na pewną unijną praktykę wykładni art. 14 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009 i z tego powodu nie może być pomijany

w procesie stanowienia prawa, choćby ze względu na zasadę solidarności państw członkowskich”.

Jako przykładowe uzasadnienie można wskazać też to z wyroku z 10.06.2014 r., sygn. akt III AUa 2105/13, w którym Sąd Apelacyjny w Białymstoku stwierdził, że: „(...) *poradnik* sporządzony przez Komisję Administracyjną jak i jej decyzje nie są źródłem prawa ani źródłem wiążącej sądy wspólnotowe wykładni, to mają one jednak istotne znaczenie przy wykładni przepisów prawa unijnego, którego dotyczą. Są one bowiem zbliżone do wykładni autentycznej wyjaśniającej cel jaki chciał osiągnąć wprowadzając określoną regulację prawodawca wspólnotowy (...)”. Jest to przykład z utrwalonej linii orzecniczej w Polsce, która jest stale kontynuowana w kolejnych latach.

3. Informacje ogólne na temat ustalania ustawodawstwa właściwego związanego z wydaniem zaświadczenia A1

3.1. Ogólne zasady ustalania ustawodawstwa właściwego

Określanie ustawodawstwa właściwego oparte jest na dwóch generalnych zasadach:

- a) **miejsca wykonywania pracy** (tzw. zasada *lex loci laboris*) – oznacza, że osoba podlega zabezpieczeniu społecznemu państwa członkowskiego, w którym podejmuje aktywność zawodową, tj. wykonuje pracę najemną, czy pracę na własny rachunek (art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 166 z 30.04.2004 r., str. 1, z późn. zm.), zwane dalej „rozporządzeniem nr 883/2004”,
- b) **jednego ustawodawstwa właściwego** – oznacza, że osoba, która wykonuje wiele różnych aktywności zawodowych na terytorium przynajmniej dwóch państw członkowskich podlega zabezpieczeniu społecznemu wyłącznie jednego państwa członkowskiego (art. 11 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004). Nie jest zatem możliwe jednoczesne podleganie systemom zabezpieczenia społecznego dwóch państw członkowskich.

Osoba, która migruje w celach zarobkowych do innego państwa członkowskiego podlega, co do zasady zabezpieczeniu społecznemu państwa, w którym wykonuje pracę najemną lub pracę na własny rachunek.

3.2. Delegowanie pracowników oraz czasowe przeniesienie działalności na własny rachunek – wyjątki od zasady miejsca wykonywania pracy

Od zasady miejsca wykonywania pracy są dwa odstępstwa, które dotyczą:

- a) delegowania pracownika do wykonywania pracy w innym państwie członkowskim (art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004),
- b) przeniesienia działalności na własny rachunek do innego państwa członkowskiego (art. 12 ust. 2 rozporządzenia nr 883/2004).

W obu sytuacjach zastosowanie zasady miejsca wykonywania pracy oraz zasady jednego ustawodawstwa właściwego powinno prowadzić do podlegania systemowi zabezpieczenia społecznego państwa, w którym faktycznie wykonywana jest praca najemna bądź praca na własny rachunek. W art. 12 rozporządzenia nr 883/2004 przyjęto zasadę szczególną (odstępstwo), zgodnie z którą w przypadku gdy spełnione są określone warunki (przedstawiliśmy je w punktach 4.4 – 4.5 Poradnika), osoba nie będzie objęta systemem zabezpieczenia społecznego faktycznego miejsca wykonywania pracy, a państwa delegującego/państwa, w którym działalność była do tej pory prowadzona.

3.3. Zastosowanie zasady jednego ustawodawstwa w przypadku wykonywania równocześnie lub na zmianę pracy najemnej bądź pracy na własny rachunek na terytorium dwóch lub więcej państw członkowskich

Zastosowanie zasady jednego ustawodawstwa w połączeniu z zasadą miejsca wykonywania pracy może w określonych przypadkach okazać się niemożliwe. Dotyczy to sytuacji, w których osoba jednocześnie, przynajmniej w dwóch państwach członkowskich, wykonuje pracę:

- a) najemną albo,
- b) na własny rachunek, albo
- c) najemną i na własny rachunek.

Dochodzi wówczas do kolizji obu zasad. Dzieje się tak dlatego, że zastosowanie zasady jednego ustawodawstwa nakazuje wskazanie jednego miejsca wykonywania pracy. W tej sytuacji nie jest to możliwe z uwagi na wielość takich miejsc (występujących jednocześnie, w tym samym czasie).

Aby w takim przypadku prawidłowo ustalić ustawodawstwo stosujemy regulacje zawarte w art. 13 rozporządzenia nr 883/2004 (przesłanki zastosowania tych przepisów znajdziesz w punktach 4.6 – 4.8 Poradnika).

3.4. Relacja pomiędzy delegowaniem a wykonywaniem pracy równocześnie lub na zmianę na terytorium dwóch lub więcej państw członkowskich

Jednym z kluczowych zagadnień dotyczących ustalania ustawodawstwa właściwego, jest rozróżnienie pomiędzy delegowaniem (sytuacje objęte art. 12 rozporządzenia nr 883/2004) a wykonywaniem równocześnie lub na zmianę pracy w dwóch lub kilku państwach członkowskich (sytuacje objęte art. 13 rozporządzenia nr 883/2004).

Zgodnie z *Praktycznym poradnikiem*, dla rozróżnienia między tymi przypadkami rozstrzygające znaczenie ma czas trwania i charakter pracy wykonywanej w jednym lub w kilku państwach członkowskich (czy ma ona charakter stały, jednorazowy, incydentalny lub tymczasowy).

Jeśli zatem osoba wykonuje pracę (najemną lub na własny rachunek) w danym państwie członkowskim i czasowo ma świadczyć pracę (najemną lub na własny rachunek) w innym państwie członkowskim nadal pozostając w stosunku pracy z macierzystym pracodawcą albo nadal utrzymując zarejestrowaną działalność w tym państwie, to wówczas stosujemy art. 12 rozporządzenia nr 883/2004.

Jeśli natomiast dana osoba pracuje z pewną regularnością w kilku państwach członkowskich, stosujemy art. 13 rozporządzenia nr 883/2004. Warunkiem jest, aby praca w różnych państwach członkowskich wynikała ze schematu zatrudnienia tej osoby. Długość oraz charakter przerw między okresami zatrudnienia, a także zmiany w naprzemiennym wykonywaniu pracy w stosunku do zakładanego planu aktywności zawodowej nie powinny zmienić tego schematu na tyle, aby miało to wpływ na zmianę oceny podlegania ustawodawstwu właściwemu, tj. nie powinny prowadzić do sytuacji, w której należy uznać, że osoba nie wykonuje już pracy w dwóch lub w kilku państwach członkowskich lub co prawda wykonuje ją, ale w jednym z nich ma ona charakter marginalny.

3.5. Cel i charakter zaświadczenia A1

Podstawowym celem zaświadczenia A1 jest potwierdzenie podlegania systemowi zabezpieczenia społecznego państwa, które wydało taki dokument. W praktyce oznacza to, że osoba która posiada zaświadczenie nie jest objęta systemem zabezpieczenia społecznego państwa miejsca wykonywania pracy (najemnej lub na

własny rachunek). Taka osoba jest ubezpieczona w państwie, w którym zostało wydane to zaświadczenie.

Instytucja, która wydaje A1 ma obowiązek rzetelnie ocenić fakty mające znaczenie dla ustalenia ustawodawstwa właściwego. Ocenę warunków do wydania zaświadczenia przeprowadzamy na podstawie regulacji, które wynikają z przepisów unijnych oraz orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Osoba, która składa wniosek o zaświadczenie A1 powinna przekazać nam informacje, dokumenty lub dowody niezbędne do ustalenia właściwego ustawodawstwa (art. 3 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 284 z 30.10.2009 r., str. 1, z późn. zm.), zwane dalej „rozporządzeniem nr 987/2009”. Zaświadczenie A1 wydajemy na wniosek zainteresowanego (pracownika, osoby wykonującej pracę na własny rachunek) lub pracodawcy. Zasady wydawania zaświadczeń A1 przedstawiamy w punkcie 4 Poradnika.

Od 1 kwietnia 2022 r. w świetle art. 83e ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, ZUS wydaje zaświadczenia A1 na wnioski klientów składane drogą elektroniczną przez PUE/eZUS. W odpowiedzi na wniosek, klient otrzymuje zaświadczenie A1 w formie dokumentu elektronicznego opatrzonego odpowiednim podpisem elektronicznym, na swój profil na PUE/eZUS. Wydruk tak otrzymanego dokumentu ma taką samą moc dowodową jak zaświadczenie A1 wydane w tradycyjnej formie, tj. papierowej. W szczególnych okolicznościach dopuszczalne jest złożenie wniosku w formie papierowej, co jednak dotyczy sytuacji wyjątkowych, w których złożenie wniosku drogą elektroniczną nie jest możliwe (np. awaria sieci internetowej, klęska żywiołowa, czy nieprawidłowe działanie systemu informatycznego). W pozostałych, tj. zwykłych sytuacjach, wnioski należy składać wyłącznie przez PUE/eZUS.

Zaświadczenie A1 wydane przez instytucję jednego państwa członkowskiego jest wiążące dla instytucji oraz służb zatrudnienia innych państw członkowskich, tak długo jak nie zostanie wycofane lub uznane za nieważne (art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 987/2009).

Zatem osoba, która posiada zaświadczenie A1, nie może zostać objęta ustawodawstwem innego państwa członkowskiego bez wycofania z obrotu prawnego lub unieważnienia tego zaświadczenia.

3.6. Wycofanie z obrotu prawnego zaświadczenia A1

Zaświadczenie A1 może zostać przez nas wycofane:

- 1) na wniosek instytucji innego państwa członkowskiego, która zakwestionowała ten dokument,
- 2) z urzędu - w wyniku postępowania wyjaśniającego lub naszej kontroli.

W obu przypadkach, wycofanie nastąpi, gdy nasze postępowanie wyjaśniające (np. podjęte w związku z wnioskiem instytucji zagranicznej – w toku postępowania uzgodnieniowego) lub kontrola wykażą, że:

- a) dowody bądź oświadczenia złożone przez wnioskodawcę na potrzeby wydania zaświadczenia A1 były niezgodne ze stanem faktycznym,
- b) doszło do zmiany okoliczności, na podstawie których wydano zaświadczenie A1, przez co jego dalsze utrzymywanie nie jest uzasadnione.

Wycofanie zaświadczenia A1 może również nastąpić na wniosek samego ubezpieczonego, pod warunkiem jednak, że okoliczności faktyczne wskazują na to, że takie wycofanie jest uzasadnione. Wycofanie nie może być uzasadnione jedynie wolą osoby ubezpieczonej. Osoba ubezpieczona nie może bowiem zdecydować o tym, że rezygnuje z podlegania polskiemu ustawodawstwu w sytuacji, gdy na podstawie unijnych przepisów z zakresu ustalania właściwego ustawodawstwa zostało ustalone, że osoba powinna być objęta ubezpieczeniami w Polsce. W takim przypadku wycofanie zaświadczenia A1 nie jest możliwe.

Ważne!

Uchylenie zaświadczenia A1 może skutkować:

- wyłączeniem osoby z polskiego systemu zabezpieczenia społecznego z okresem wstecznym, co powoduje konieczność złożenia odpowiednich dokumentów ubezpieczeniowych oraz
- koniecznością zgłoszenia do systemu zabezpieczenia społecznego innego państwa członkowskiego i opłacenia tam należnych składek,
- koniecznością ewentualnego zwrotu wypłaconych przez nas świadczeń.

Dlatego bardzo ważne jest, aby dane, które przekazujesz ubiegając się o wydanie zaświadczenia A1 były kompletne i zgodne ze stanem faktycznym.

3.7. Ustalanie miejsca zamieszkania dla potrzeb określenia właściwego ustawodawstwa na podstawie art. 13 rozporządzenia nr 883/2004

Normy kolizyjne z rozporządzenia nr 883/2004, które dotyczą ustalania właściwego ustawodawstwa opierają się głównie na zasadzie miejsca wykonywania pracy (tzw. zasada *lex loci laboris*). Zasadniczo, osoba podlega ustawodawstwu tego państwa, w którym faktycznie wykonuje pracę najemną lub pracę na własny rachunek.

W niektórych przypadkach zastosowanie zasady miejsca wykonywania pracy nie jest jednak możliwe, np. jeśli dana osoba wykonuje pracę w dwóch lub więcej państwach członkowskich. W takim przypadku stosuje się zasadę miejsca zamieszkania.

Dlatego też, dla ustalenia ustawodawstwa na podstawie art. 13 rozporządzenia nr 883/2004 ważne jest gdzie znajduje się miejsce zamieszkania osoby. Ustalenie miejsca zamieszkania jest również istotne, żeby ustalić państwo zamieszkania osoby, ponieważ w świetle art. 16 rozporządzenia nr 987/2009, to instytucja państwa członkowskiego miejsca zamieszkania ustala ustawodawstwo, które ma zastosowanie na podstawie art. 13 rozporządzenia nr 883/2004.

Aby ZUS mógł je ustalić, istotne jest wypełnienie „Informacji o miejscu zamieszkania obywatela UE, EOG lub Szwajcarii” (US-55) wraz z wnioskiem o wydanie zaświadczenia A1 lub jej dołączenie do wypełnianego wniosku. Informacja US-55 jest dostępna na PUE/eZUS.

Termin „zamieszkanie” jest zdefiniowany w art. 1 lit. j) rozporządzenia nr 883/2004. W świetle tego przepisu „zamieszkanie” oznacza miejsce, w którym osoba zwykle przebywa. Natomiast „państwo zamieszkania” to państwo, w którym osoba zwykle zamieszkuje i w którym znajduje się jej zwykły „ośrodek interesów życiowych”.

Taki sposób rozumienia tego terminu obowiązuje w całej Unii Europejskiej i jest jednakowo stosowany we wszystkich państwach członkowskich dla potrzeb stosowania rozporządzenia nr 883/2004 i rozporządzenia nr 987/2009. To oznacza, że jeśli w rozporządzeniu jest mowa o „zamieszkaniu”, stosuje się tę europejską definicję, w szczególności w odniesieniu do przepisów, na podstawie których określane jest właściwe ustawodawstwo.

Uwaga!

Zgodnie z przepisami unijnej koordynacji można mieć tylko jedno miejsce zamieszkania (nawet jeśli dana osoba jest zameldowana bądź przebywa na przemian w kilku państwach członkowskich).

Zgodnie z *Praktycznym poradnikiem*, pojęcie „zamieszkanie” oznacza miejsce, w którym osoba zwykle przebywa. „Pobyt” oznacza, że osoba przebywa czasowo w danym miejscu oraz, że zamierza powrócić do swojego miejsca zamieszkania, kiedy tylko zrealizuje podstawowy cel pobytu w innym państwie.

Kryteria, które służą do ustalenia miejsca zamieszkania – ośrodek interesów życiowych zostały określone w art. 11 rozporządzenia nr 987/2009. Są to w szczególności następujące elementy:

- a) czas trwania i ciągłość pobytu na terytorium zainteresowanych państw członkowskich,
- b) sytuacja danej osoby, w tym:
  - charakter i specyfika wykonywanej pracy, w szczególności miejsce, w którym praca ta jest zazwyczaj wykonywana, jej stały charakter oraz czas trwania każdej umowy o pracę,
  - jej sytuacja rodzinna oraz więzi rodzinne,
  - jej sytuacja mieszkaniowa, zwłaszcza informacja, czy sytuacja ta ma charakter stały,
  - prowadzenie jakiejkolwiek działalności o charakterze niezarobkowym,
  - państwo członkowskie, w którym osoba uważana jest za mającą miejsce zamieszkania dla celów podatkowych.

Praktyczny poradnik wspomina również, że ważny jest też zamiar danej osoby, który wynika ze wszystkich okoliczności. To oznacza, że zamiar osoby jest o tyle istotny, o ile opiera się na obiektywnych faktach i okolicznościach. Sama deklaracja osoby, że rozważa ona lub chce zamieszkać w określonym miejscu nie jest wystarczająca, jeśli nie znajduje to potwierdzenia w rzeczywistości.

3.8. Legalne zamieszkanie obywatela państwa trzeciego

Ustalenie miejsca zamieszkania jest szczególnie istotne w przypadku obywateli państw trzecich. Do takich osób stosujemy art. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1231/2010 z 24 listopada 2010 r. rozszerzającego rozporządzenie (WE) nr 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr 987/2009 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie

ze względu na swoje obywatelstwo (Dz. Urz. UE L 344 z 29.12.2010 r., str. 1), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1231/2010”.

Aby obywatel państwa trzeciego, który przemieszcza się między państwami członkowskimi w związku z wykonywaniem pracy najemnej lub działalności na własny rachunek mógł otrzymać zaświadczenie A1, musi legalnie zamieszkiwać w państwie członkowskim. Jeśli taka osoba nie zamieszkuje legalnie w państwie członkowskim, to nie jest objęta unijnymi przepisami o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. W konsekwencji nie otrzyma zaświadczenia A1.

Aby otrzymać A1 wystarczy, że obywatel państwa trzeciego posiada tytuł pobytowy, który uprawnia go do legalnego pobytu i wykonywania pracy. Tytuły pobytowe, które uprawniają do legalnego pobytu w Polsce i tym samym do otrzymania A1 to m.in.:

- a) zezwolenie na pobyt stały,
- b) zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej w Polsce,
- c) zezwolenie na pobyt czasowy i pracę,
- d) zezwolenie na pobyt czasowy w celu kształcenia się na studiach,
- e) zezwolenie na pobyt czasowy w celu prowadzenia badań naukowych,
- f) zezwolenie na pobyt czasowy jako małżonek obywatela RP,
- g) zezwolenie na pobyt czasowy w Polsce w związku z zawarciem małżeństwa z cudzoziemcem,
- h) zezwolenie na pobyt czasowy w Polsce w celu połączenia się z rodziną,
- i) wiza krajowa (z wyjątkiem wizy turystycznej),
- j) wiza Schengen (z wyjątkiem wizy turystycznej),
- k) pobyt na podstawie umieszczonego w dokumencie podróży odcisku stempla, który potwierdza złożenie wniosku o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy, stały lub pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, jeżeli bezpośrednio przed złożeniem wniosku osoba była zwolniona z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę,
- l) status uchodźcy,
- m) zgoda na pobyt ze względów humanitarnych,
- n) zgoda na pobyt tolerowany,
- o) korzystanie z ochrony czasowej,
- p) korzystanie z ochrony uzupełniającej.

Lista ta ma charakter otwarty. Jeśli dany tytuł pobytowy nie znajduje się na tej liście, nie przesądza to o tym, że nie można otrzymać A1. O możliwości ubiegania się o zaświadczenie A1 przesądza posiadanie przez obywatela państwa trzeciego statusu legalnego pobytu i prawa do wykonywania pracy w świetle aktualnie obowiązujących przepisów regulujących legalność pobytu i zatrudniania cudzoziemców w Polsce.

Jeżeli obywatel państwa trzeciego posiada tytuł pobytowy, który daje prawo do legalnego pobytu, który umożliwia wykonywanie pracy bez zezwolenia albo po

uzyskaniu odrębnego zezwolenia, wówczas może na jego podstawie zwrócić się o wydanie zaświadczenia A1.

Do otrzymania zaświadczenia A1 uprawnieni są również obywatele Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii i Ukrainy, którzy przybyli do Polski w ramach ruchu bezwizowego na podstawie paszportu biometrycznego. Obywatele tych państw mogą przemieszczać się po strefie Schengen bez wizy. Przy czym ich pobyt nie może przekraczać 90 dni w ciągu każdego 180-dniowego okresu. Osoby te mogą pracować w Polsce na podstawie oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi wpisanego do ewidencji oświadczeń i nie muszą występować o pozwolenie na pracę.

Obywatele Ukrainy, do których stosuje się przepisy Ustawy z 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 583 z późn. zm.), którzy przybyli do Polski w okresie od 24 lutego 2022 r. są również uprawnieni do otrzymania zaświadczenia A1.

Na podstawie ustawy, pobyt obywatela Ukrainy uznaje się za legalny przez okres wskazany w przepisach ww. ustawy, jeżeli przybył on do Polski w okresie od 24 lutego 2022 r. i deklaruje zamiar pozostania w Polsce. Pobyt takiej osoby przestaje być jednak legalny, jeżeli wyjedzie ona z Polski na okres powyżej miesiąca.

Dla tych osób, zaświadczenie A1 może być wydane maksymalnie na okres legalnego pobytu, tj. do daty wskazanej w ww. ustawie.

A1 może otrzymać również osoba, która nie ma ukraińskiego obywatelstwa, jeśli jest małżonkiem obywatela Ukrainy.

Prawo do legalnego pobytu na podstawie przepisów ww. ustawy w związku z wjazdem do Polski od 24 lutego 2022 r. nie dotyczy obywateli Ukrainy, którzy mieli wcześniej prawo do legalnego pobytu na innej podstawie. Okres legalności pobytu takich osób będzie wynikał z tytułu pobytowego sprzed 24 lutego 2022 r.

Obywatele Ukrainy, którzy przebywali legalnie w Polsce **przed 24 lutego 2022 r.**, na podstawie ustawy o pomocy mają automatycznie przedłużoną legalność pobytu i ważność dokumentów pobytowych. Takie osoby, które posiadają dokument pobytowy z przedłużonym okresem ważności, mogą otrzymać zaświadczenie A1 do zakończenia legalności pobytu. Data ważności dokumentu A1 nie może wykraczać poza datę końcową okresu legalnego pobytu w Polsce na podstawie dokumentu pobytowego.

Ważność zezwoleń na pobyt czasowy oraz polskich wiz krajowych (symbol D) jest przedłużona do daty wskazanej w ww. ustawie, jeśli dotychczasowy termin ważności upływał w okresie od 24 lutego 2022 r.

Przedłużenie ważności zezwolenia na pobyt czasowy nie uprawnia do uzyskania nowej karty pobytu. W dokumencie podróży nie umieszcza się nowej naklejki wizowej.

Legalność pobytu obywateli Ukrainy, którzy wjechali do Polski:

- w ramach ruchu bezwizowego,
- na podstawie wizy Schengen (symbol C) wydanej przez Polskę,
- na podstawie wizy Schengen (symbol C) lub wizy krajowej (symbol D) wydanej przez inne państwo obszaru Schengen,

jest przedłużona do daty wskazanej w ww. ustawie, jeśli ostatni dzień dotychczasowego legalnego pobytu upływał w okresie od 24 lutego 2022 r.

Ważność kart pobytu i polskich dokumentów tożsamości obywatela Ukrainy wydłuża się z mocy prawa do daty wskazanej w ww. ustawie, pod warunkiem że dotychczasowy termin ważności upływał w okresie od 24 lutego 2022 r.

„Informacja o legalności zamieszkania obywatela państwa trzeciego” (US-54), jest istotna dla oceny, czy osoba spełnia warunek legalnego zamieszkania.

W przypadku, gdy ubiegasz się o wydanie zaświadczenia A1 dla obywatela państwa trzeciego, wypełnij formularz US-54 i załącz go do wniosku o wydanie A1 wraz z dokumentem, który uprawnia do pobytu w Polsce (jeśli osoba posiada taki dokument).

Formularz US-54

W formularzu obowiązkowo wypełnij sekcje:

- 1) Adres w państwie pochodzenia.
- 2) Adres w państwie pobytu.
- 3) Dane o pobycie w Polsce.
- 4) Dokument, który uprawnia Cię do pobytu w Polsce.
- 5) Charakter i specyfika wykonywanej pracy najemnej lub pracy na własny rachunek.
- 6) Obowiązek podatkowy.

Sekcje „Działalność niezarobkowa” oraz „Inne okoliczności” są nieobowiązkowe. Wypełnienie sekcji „Inne okoliczności” może jednak być pomocne w razie gdy osoba znajduje się w nietypowej sytuacji (np. w przypadku obywateli Ukrainy).

Uwaga!

Wielka Brytania nie przyjęła rozporządzenia nr 1231/2010 i w konsekwencji nie stosuje przepisów rozporządzenia nr 883/2004 wobec obywateli państw trzecich.

Wobec obywateli państw trzecich, którzy udają się do pracy w Wielkiej Brytanii, na podstawie rozporządzenia nr 859/2003, w dalszym ciągu stosuje się przepisy rozporządzenia nr 1408/71. Osoba, która jest objęta *Umową o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej* również otrzyma zaświadczenie A1.

Osobie, która udaje się do pracy w Wielkiej Brytanii od 1.01.2021 r., i która jest objęta *Umową o handlu i współpracy między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej, z jednej strony, a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, z drugiej strony*, zaświadczenie A1 może być wydane na podstawie przepisów zawartych w *Protokole w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego*.

4. Zasady wydawania zaświadczeń A1

4.1. Wydawanie zaświadczenia A1 dla urzędników służby cywilnej

Do urzędników służby cywilnej zastosowanie ma **art. 11 ust. 3 lit. b) rozporządzenia nr 883/2004**. Aby otrzymać zaświadczenie A1, muszą być spełnione przesłanki wynikające z tego przepisu, tj.:

- 1) zainteresowany musi być zatrudniony przez polską administrację,
- 2) zainteresowany musi zajmować stanowisko związane z wykonywaniem funkcji władczych/publicznych w celu zabezpieczenia ogólnych interesów państwa, interesu publicznego lub społecznego.

Do złożenia wniosku o wydanie zaświadczenia A1 uprawniony jest zainteresowany lub jego pracodawca (art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009).

Wniosek złożysz za pomocą PUE/eZUS.

W przypadku obywatela państwa trzeciego – konieczne jest wypełnienie US-54 tj. „Informacji o legalności zamieszkania obywatela państwa trzeciego”, która jest dostępna na PUE/eZUS.

Jeśli spełnione są te przesłanki otrzymasz zaświadczenie A1, które potwierdzi, że osoba jest objęta ubezpieczeniami w Polsce.

4.2. Wydawanie zaświadczenia A1 dla marynarzy

Do osób, które wykonują pracę najemną lub pracę na własny rachunek normalnie na pokładzie statku na morzu zastosowanie ma **art. 11 ust. 4 rozporządzenia nr 883/2004**. Aby otrzymać zaświadczenie A1, muszą być spełnione przesłanki

wynikające z tego przepisu, tj. w przypadku, gdy praca najemna lub na własny rachunek wykonywana jest:

- 1) na pokładzie statku na morzu pod polską banderą – wykaż, że praca ta jest wykonywana normalnie na takim statku,
- 2) na statku pływającym pod banderą innego państwa członkowskiego – wykaż, że:
  - zainteresowany ma miejsce zamieszkania w Polsce,
  - zainteresowany otrzymuje wynagrodzenie od podmiotu, który ma swoją siedzibę lub miejsce prowadzenia działalności w Polsce.
- 3) na statku pływającym pod banderą państwa innego niż państwo członkowskie (państwa trzeciego) – wykaż, że¹ (zastosowanie wówczas ma art. 11 ust. 3 lit. e) rozporządzenia 883/2004):
  - zainteresowany ma miejsce zamieszkania w Polsce,
  - zainteresowany jest zatrudniony przez pracodawcę z siedzibą w państwie członkowskim.

Do złożenia wniosku o wydanie zaświadczenia A1 uprawniony jest zainteresowany lub jego pracodawca (art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009).

Wniosek złożysz za pomocą PUE/eZUS.

W przypadku obywatela państwa trzeciego – konieczne jest wypełnienie US-54 tj. „Informacji o legalności zamieszkania obywatela państwa trzeciego”, która jest dostępna na PUE/eZUS.

Jeśli spełnione są te przesłanki, otrzymasz zaświadczenie A1, które potwierdzi, że osoba jest objęta ubezpieczeniami w Polsce.

4.3. Wydawanie zaświadczenia A1 dla członków załogi lotniczej lub personelu pokładowego

Do członków załogi lotniczej lub personelu pokładowego zastosowanie ma **art. 11 ust. 5 rozporządzenia nr 883/2004**. Aby otrzymać zaświadczenie A1, muszą być spełnione przesłanki wynikające z tego przepisu, tj.:

---

¹ Zob. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 8 maja 2019 r., SF przeciwko Inspecteur van de Bestandingdienst, C-631/17, EU:C:2019:10

- a) zainteresowany musi wykonywać pracę w charakterze członka załogi lotniczej lub personelu pokładowego,
- b) praca musi być wykonywana w lotniczym transporcie pasażerów lub towarów,
- c) port macierzysty musi znajdować się w Polsce.

Do złożenia wniosku o wydanie zaświadczenia A1 uprawniony jest zainteresowany lub jego pracodawca (art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009).

Wniosek złożysz za pomocą PUE/eZUS.

W przypadku obywatela państwa trzeciego – do wniosku dołącz US-54 „Informacja o legalności zamieszkania obywatela państwa trzeciego”, który jest dostępny na PUE ZUS/eZUS.

Jeśli spełnione są te przesłanki, otrzymasz zaświadczenie A1, które potwierdzi, że osoba jest objęta ubezpieczeniami w Polsce.

4.4. Wydawanie zaświadczenia A1 w związku z delegowaniem pracowników do wykonywania pracy w innym państwie członkowskim

W przypadku delegowania pracowników do wykonywania pracy na terytorium innego państwa członkowskiego zastosowanie ma **art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004** oraz **art. 14 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 987/2009**. Aby otrzymać zaświadczenie A1, muszą być spełnione przesłanki wynikające z tych przepisów, tj.:

- 1) praca za granicą musi być wykonywana w imieniu przedsiębiorstwa „delegującego”, co oznacza, że:
  - istnieje bezpośredni związek między pracownikiem i pracodawcą (pracownik nadal podlega zwierzchnictwu przedsiębiorstwa „delegującego”) - istotne jest kto zatrudnia pracownika; kto wypłaca wynagrodzenie (niezależnie od ewentualnych umów między pracodawcą w państwie wysyłającym a przedsiębiorstwem w państwie zatrudnienia, dotyczących wynagradzania pracowników); odpowiedzialność za rekrutację;
  - przedsiębiorstwo „delegujące” musi zachować prawo do określenia „charakteru” pracy wykonywanej przez pracownika delegowanego,
  - praca musi być wykonywana dla przedsiębiorstwa „delegującego”,
  - pracownik nie może zostać pozostawiony przez przedsiębiorstwo, do którego został oddelegowany do dyspozycji innego przedsiębiorstwa w państwie członkowskim, w którym się znajduje.

- 2) przedsiębiorstwo „delegujące” musi „normalnie” prowadzić działalność w Polsce – oznacza to, że jej znaczna część musi być prowadzona w Polsce. Kryteria, które badamy w tym celu, są określone w Decyzji Komisji Administracyjnej ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego nr A2 z dnia 12 czerwca 2009 r. dotyczącej wykładni art. 12 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie ustawodawstwa mającego zastosowanie do pracowników delegowanych i osób wykonujących pracę na własny rachunek, tymczasowo pracujących poza państwem właściwym (Dz. Urz. UE C 106 z 24.04.2010 r., str. 5), zwana dalej „Decyzją A2”, tj.:
- liczba pracowników wykonujących pracę w Polsce i za granicą (zgodnie z *Praktycznym poradnikiem*, jeśli w firmie delegującej zatrudniony jest wyłącznie personel administracyjny zastosowanie przepisów o delegowaniu nie jest możliwe),
  - liczba umów realizowanych przez przedsiębiorstwo delegujące w Polsce i za granicą,
  - wartość uzyskiwanego przez firmę delegującą obrotu (zgodnie z *Praktycznym poradnikiem*, obrót, który w państwie delegującym wynosi około 25% całkowitego obrotu, może być wystarczającym wskaźnikiem, ale przypadki, w których obrót jest niższy niż 25%, wymagają pogłębionej analizy),
  - pozostałe kryteria określone w Decyzji A2 (np. miejsce, w którym rekrutowani są pracownicy delegowani; miejsce, w którym zawierana jest większość umów z klientami; miejsce, w którym firma ma zarejestrowaną siedzibę).
- 3) okres delegowania nie może przekroczyć 24 miesięcy,
- 4) pracownik nie może być wysłany by zastąpić innego pracownika delegowanego.
- 5) w przypadku osób zatrudnionych w celu oddelegowania – konieczne jest, aby przed rozpoczęciem delegowania pracownik podlegał przynajmniej przez miesiąc polskiemu ustawodawstwu.

Kryteria te rozpatrujemy łącznie, z uwzględnieniem relacji między nimi. W każdym przypadku ZUS dokonuje indywidualnej oceny spełnienia tych szczególnie istotnych kryteriów. Powyższy wykaz nie jest jednak wyczerpujący. W celu dokonania prawidłowej oceny, ZUS może wziąć pod uwagę ewentualnie inne kryteria, które muszą uwzględniać charakter działalności prowadzonej przez przedsiębiorstwo w państwie, w którym ma ono siedzibę i które muszą być dopasowane do specyficznych cech tego przedsiębiorstwa.

W odniesieniu do zastępowania pracowników delegowanych, *Praktyczny poradnik, ustawodawstwo mające zastosowanie w Unii Europejskiej (UE), Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG) i Szwajcarii* (dostępny na stronie internetowej

Komisji Europejskiej) wspomina, że w wyjątkowych okolicznościach możliwe jest zastąpienie osoby, która została już oddelegowana, pod warunkiem, że przysługujący okres delegowania nie dobiegł końca. Przykładem takiej sytuacji może być przypadek pracownika, który został oddelegowany na 20 miesięcy, ale po 10 miesiącach ciężko zachorował i należało go zastąpić. W takiej sytuacji uzasadnione byłoby zezwolenie na delegowanie innej osoby na pozostałe 10 miesięcy uzgodnionego okresu.

Należy jednak pamiętać, że zgodnie z *Praktycznym poradnikiem*, przepisy te (dotyczące delegowania), nie mogą być wykorzystywane do zatrudniania pracowników w przedsiębiorstwach lub na podstawie umów w sposób ciągły poprzez powtarzające się delegowanie różnych pracowników na te same stanowiska i w tych samych celach.

Do złożenia wniosku o wydanie zaświadczenia A1 uprawniony jest pracodawca delegujący a w wyjątkowych sytuacjach sam pracownik delegowany (art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009).

Wniosek złożysz za pomocą PUE/eZUS.

Konieczne jest również wypełnienie:

- US-54 tj. „Informacji o legalności zamieszkania obywatela państwa trzeciego” – jeśli wniosek dotyczy obywatela państwa trzeciego,
- US-55 tj. „Informacji o miejscu zamieszkania obywatela UE, EOG lub Szwajcarii” – jeśli wniosek dotyczy obywatela UE, EOG lub Szwajcarii i osoba nie podlegała ubezpieczeniom w Polsce przez miesiąc bezpośrednio przed delegowaniem, ale zamieszkiwała w tym okresie w Polsce. Informacje, które osoba poda w tym formularzu posłużą nam do oceny, czy warunek podlegania polskiemu ustawodawstwu przez miesiąc bezpośrednio przed delegowaniem został spełniony w związku z zamieszkiwaniem w Polsce.

Uwaga!

Do obliczenia obrotów jakie firma uzyskuje w państwie delegującym nie uwzględnia się obrotów uzyskanych z działalności prowadzonej w państwach trzecich (poza UE, EOG i Szwajcarią). Jeśli firma uzyskuje obroty w Wielkiej Brytanii to również należy je uwzględnić, tak jak gdyby Wielka Brytania nadal była państwem członkowskim.

Jeżeli składasz wniosek na okres przyszły, podaj dostępne dane o obrotach z 12 miesięcy przed złożeniem wniosku, a jeśli firma krócej prowadzi działalność, podaj dostępne dane, które obejmują cały okres tej działalności.

Jeżeli składasz wniosek za okres wsteczny (który już się zakończył lub taki, który nadal trwa), podaj dostępne dane o obrotach z 12 miesięcy przed delegowaniem pracownika, a jeśli firma krócej prowadziła działalność, podaj dostępne dane, które obejmują cały okres tej działalności.

Jeśli składasz wniosek za okres wsteczny, do wniosku dołącz dodatkową informację o liczbie pracowników, liczbie umów i obrotach, za ten okres.

Ważne!

Jeśli podajesz dane o liczbie pracowników, realizowanych umów i obrotach przedsiębiorstwa podaj datę, na którą dane te są aktualne. Podawane przez Ciebie dane powinny być najbliższe do daty złożenia wniosku.

Oddział może w każdym przypadku zażądać dodatkowych dokumentów, w celu ustalenia stanu faktycznego w okresie delegowania.

Jeśli spełnione są te przesłanki, otrzymasz zaświadczenie A1, które potwierdzi, że osoba jest objęta ubezpieczeniami w Polsce.

4.5. Wydawanie zaświadczenia A1 w związku z czasowym przeniesieniem działalności na własny rachunek na terytorium innego państwa członkowskiego

W przypadku czasowego przeniesienia działalności na własny rachunek na terytorium innego państwa członkowskiego, zastosowanie ma **art. 12 ust. 2 rozporządzenia nr 883/2004** oraz **art. 14 ust. 3 i 4 rozporządzenia nr 987/2009**. Aby otrzymać zaświadczenie A1, musisz spełnić przesłanki wynikające z tych przepisów oraz Decyzji A2 i *Praktycznego poradnika*, tj.:

- 1) wykaż „normalne” wykonywanie działalności jako osoba, która pracuje na własny rachunek w Polsce (oznacza to, że musisz prowadzić znaczną część działalności w Polsce) - aby to potwierdzić sprawdzamy m.in. okres i rodzaj działalności faktycznie prowadzonej w Polsce,
- 2) wykaż, że w innym państwie członkowskim będziesz wykonywał podobną działalność (przesądza o tym rzeczywisty charakter działalności, jaką masz zamiar tam wykonywać),
- 3) podobną działalność możesz tam wykonywać w okresie nie dłuższym niż 24 miesiące,

4) podczas wykonywania pracy za granicą, w Polsce musisz zachować infrastrukturę, która umożliwi Ci dalsze prowadzenie działalności po zakończeniu pracy za granicą,

5) musisz wykazać, że prowadziłeś działalność w Polsce przez co najmniej dwa miesiące przed rozpoczęciem wykonywania działalności za granicą. Musisz spełnić ten warunek przed każdym kolejnym rozpoczęciem wykonywania działalności za granicą.

Dwumiesięczna przerwa w wykonywaniu pracy za granicą powoduje, że rozpoczyna się nowy 24-miesięczny okres delegowania działalności.

Do złożenia wniosku o wydanie zaświadczenia A1 uprawniony jest zainteresowany, który wykonuje pracę na własny rachunek w Polsce (art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009).

Wniosek złożysz za pomocą PUE/eZUS.

Konieczne jest również wypełnienie US-54 tj. „Informacji o legalności zamieszkania obywatela państwa trzeciego”, jeśli wniosek dotyczy obywatela państwa trzeciego.

Ważne!

Do wniosku dołącz:

- umowę o świadczenie usług za granicą/umowę zawartą z kontrahentem zagranicznym,
- dokumenty, które potwierdzają, że prowadziłeś działalność w Polsce, przed datą wyjazdu za granicę, np. faktury, rachunki.

Jeśli podlegałeś ubezpieczeniom społecznym jako rolnik w KRUS, do wniosku dołącz wydane przez KRUS „Zaświadczenie dla potrzeb określenia ustawodawstwa właściwego”.

Jeśli spełniasz te przesłanki, otrzymasz zaświadczenie A1, które potwierdzi, że jesteś objęty ubezpieczeniami w Polsce.

4.6. Wydawanie zaświadczenia A1 w związku z wykonywaniem równocześnie lub na zmianę pracy najemnej na terytorium dwóch lub więcej państw członkowskich

W przypadku wykonywania równocześnie lub na zmianę pracy najemnej na terytorium przynajmniej dwóch państw członkowskich, zastosowanie ma **art. 13 ust.**

1 rozporządzenia nr 883/2004 oraz art. 14 ust. 5, 5a, 5b, 8, 10 i 11 rozporządzenia nr 987/2009. Aby otrzymać zaświadczenie A1, musisz wykazać, że „normalnie wykonujesz pracę najemną w dwóch lub kilku państwach członkowskich”. Chodzi o sytuację, w której wykonujesz równocześnie lub na zmianę jedną lub kilka odrębnych prac w dwóch lub więcej państwach członkowskich, w tym samym lub kilku przedsiębiorstwach lub dla jednego lub kilku pracodawców.

Prace wykonywane równocześnie - wykonywane na podstawie tej samej lub różnych umów. Są to prace wykonywane równolegle na terytorium przynajmniej dwóch państw członkowskich na rzecz jednego lub kilku pracodawców, którzy mają siedzibę w jednym lub kilku państwach członkowskich. Mogą to być prace wykonywane w trakcie płatnego urlopu, w weekendy bądź w niepełnym wymiarze czasu pracy.

Prace wykonywane na zmianę - następujące po sobie w różnych państwach członkowskich. Częstotliwość tych zmian musi być mniejsza niż w przypadku prac wykonywanych równocześnie. Musi być widoczna regularność, cykliczność wykonywania pracy w różnych państwach członkowskich.

Jeśli sposobu, w jaki wykonujesz prace nie można uznać ani za prace wykonywane równocześnie, ani za prace wykonywane na zmianę, to nie otrzymasz zaświadczenia A1 na podstawie art. 13 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004.

Praca o charakterze marginalnym nie jest brana pod uwagę przy stosowaniu art. 13 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004. Za taką pracę uznaje się zatrudnienie, w ramach którego wymiar wykonywanej pracy, zakres obowiązków (charakter wykonywanej pracy) oraz osiągnięte wynagrodzenie ma znikomą wartość w porównaniu z równolegle wykonywaną pracą najemną. Jeśli stwierdzimy, że w danym państwie wykonywana jest praca marginalna, to osoba będzie objęta systemem innego państwa członkowskiego niż ten, w którym praca marginalna ma miejsce. Państwo, w którym ustalono, że praca ma charakter marginalny, nie jest brane pod uwagę podczas ustalania ustawodawstwa, tak jak gdyby praca w ogóle nie była w nim wykonywana.

Praktyczny poradnik stwierdza, że praca o charakterze marginalnym to praca, która jest stała, ale ma niewielkie znaczenie pod względem czasu i zysku ekonomicznego. Zaleca on również, jako wskazówkę, uznanie za pracę o charakterze marginalnym działalności, która zajmuje mniej niż 5% regularnego czasu pracy lub stanowi mniej niż 5% całkowitego wynagrodzenia pracownika.

Ważne!

W przypadku, gdy osoba wykonuje pracę najemną w dwóch lub więcej państwach członkowskich i jest zatrudniona przez jednego pracodawcę, do oceny pracy

marginalnej bierze się pod uwagę tylko kryterium czasu pracy. Jeżeli wskaźnik ten znajduje się na poziomie poniżej 5%, praca ma charakter marginalny.

Jeżeli osoba wykonuje pracę najemną w dwóch lub więcej państwach członkowskich na rzecz:

- dwóch lub więcej pracodawców z siedzibami w tym samym państwie członkowskim, to do oceny pracy marginalnej bierze się pod uwagę tylko kryterium czasu pracy,
- dwóch lub więcej pracodawców z siedzibami w więcej niż jednym państwie członkowskim, to do oceny pracy marginalnej przyjmuje się kryterium czasu pracy i wynagrodzenia.

Jeżeli choć jeden z tych wskaźników znajduje się na poziomie poniżej 5%, praca ma charakter marginalny.

Uwaga!

W przypadku kierowców, którzy wykonują pracę w transporcie międzynarodowym, nie uwzględniamy charakteru marginalnego tej pracy. W przeciwnym razie, kierowca, który podróżuje przez więcej niż dwa państwa członkowskie, w każdym z nich mógłby wykonywać pracę o marginalnym charakterze. Nie mógłby wówczas skorzystać z art. 13 rozporządzenia nr 883/2004. Musiałby zostać objęty ubezpieczeniem kolejno w każdym państwie członkowskim przez które przejeżdża.

Ustawodawstwo właściwe w świetle tego artykułu ustalamy w zależności od miejsca zamieszkania pracownika lub według siedziby pracodawcy(-ów).

Jeśli pracownik wykonuje znaczną część pracy w państwie miejsca zamieszkania, jest objęty systemem zabezpieczenia społecznego miejsca zamieszkania.

Jeśli pracownik nie wykonuje znacznej części pracy w państwie miejsca zamieszkania, jest objęty systemem zabezpieczenia społecznego państwa, w którym:

- 1) znajduje się siedziba zatrudniającego pracodawcy lub pracodawców, pod warunkiem, że:
  - pracownik jest zatrudniony przez jednego pracodawcę lub
  - pracownik jest zatrudniony przez co najmniej dwóch pracodawców, których siedziby znajdują się w jednym państwie członkowskim lub
- 2) znajduje się siedziba pracodawcy, innego niż państwo zamieszkania pracownika, jeżeli pracownik jest zatrudniony przez co najmniej dwóch pracodawców, których siedziba znajduje się w dwóch państwach członkowskich, z których jedno jest państwem zamieszkania pracownika, lub

- 3) zamieszkuje, jeżeli pracownik jest zatrudniony przez dwóch lub więcej pracodawców, a co najmniej dwóch z tych pracodawców ma siedzibę w różnych państwach członkowskich innych niż państwo członkowskie miejsca zamieszkania.

Za znaczną część pracy najemnej uważa się znaczną pod względem ilościowym część pracy. Przy czym nie musi to być największa jej część. Decyduje o tym:

- czas pracy lub
- wynagrodzenie.

Jeśli w danym państwie członkowskim, kryteria te są spełnione w proporcji mniejszej niż 25% (obu tych kryteriów), to uznajemy, że znaczna część pracy nie jest w nim wykonywana.

Jeżeli jednak pracownik jest zatrudniony tylko przez jednego pracodawcę, weryfikujemy tylko kryterium czasu pracy.

Jeśli pracownik jest zatrudniony przez dwóch pracodawców, których siedziby znajdują się w Polsce, również bierzemy pod uwagę tylko czas pracy.

Natomiast w przypadku, gdy praca wykonywana jest na rzecz dwóch lub więcej pracodawców z siedzibami w różnych państwach członkowskich, bierzemy pod uwagę czas pracy i wynagrodzenie.

Aby określić ustawodawstwo uwzględniamy sytuację, jaka może mieć miejsce podczas kolejnych 12 miesięcy kalendarzowych. Przewidywany harmonogram pracy (ewentualnie inne dokumenty), które określają schemat pracy podczas kolejnych 12 miesięcy kalendarzowych, po upływie tego okresu, może zostać przez nas zweryfikowany.

W przypadku, gdy praca była już wcześniej wykonywana przynajmniej na terytorium dwóch państw i dostępne są harmonogramy pracy lub inne dane z minionego okresu, mogą one posłużyć do oceny przyszłej sytuacji, jaka może mieć miejsce podczas kolejnych 12 miesięcy. Informacje te wykorzystamy pod warunkiem, że nie zaszły istotne zmiany w nowym planie, czy też harmonogramie pracy.

Znaczenie ma również to, gdzie znajduje się siedziba przedsiębiorstwa, które zatrudnia pracownika.

Za „siedzibę lub miejsce wykonywania działalności” uważa się siedzibę lub miejsce prowadzenia działalności, w którym podejmowane są zasadnicze decyzje dotyczące przedsiębiorstwa i sprawowane są funkcje jego administracji centralnej.

Zgodnie z *Praktycznym poradnikiem*, jeśli działalność spółki jest fikcyjna (ograniczona tylko do posiadania szyldu i adresu) lub gdy pracownik jest zgłoszony do ubezpieczeń społecznych przez spółkę, której siedziba ma czysto administracyjny charakter (nie posiada faktycznych uprawnień do podejmowania decyzji), to nie powinna być uznawana za spełniającą wymagania w tej dziedzinie.

To, czy siedziba lub miejsce prowadzenia działalności znajduje się w danym państwie członkowskim, ustalamy w oparciu o następujące kryteria:

- miejsce, w którym przedsiębiorstwo ma swoją siedzibę lub administrację,
- okres, jaki upłynął od momentu ustanowienia przedsiębiorstwa w państwie członkowskim,
- liczba pracowników administracyjnych pracujących w danym biurze,
- miejsce, w którym zawierana jest większość umów z klientami,
- biuro, w którym określa się politykę przedsiębiorstwa i podejmuje decyzje w kwestiach związanych z jego funkcjonowaniem,
- miejsce, w którym zlokalizowane są główne funkcje finansowe, w tym usługi bankowe,
- miejsce wskazane zgodnie z rozporządzeniami UE jako miejsce odpowiedzialne za zarządzanie dokumentacją i jej prowadzenie w związku z wymaganiami regulacyjnymi obowiązującymi w określonej branży, w której przedsiębiorstwo prowadzi działalność,
- miejsce, w którym rekrutowani są pracownicy.

Jeśli po uwzględnieniu tych kryteriów nadal nie możemy wykluczyć możliwości, że wskazana siedziba jest fikcyjnym miejscem działalności, uznajemy, że osoba jest objęta ubezpieczeniem tego państwa członkowskiego, w którym znajduje się podmiot, z którym osoba pozostaje w najbliższym związku jeśli chodzi o wykonywaną pracę. Podmiot ten uznaje się wówczas za siedzibę lub miejsce prowadzenia działalności, gdzie zatrudnia się daną osobę. Taka placówka musi jednak faktycznie zatrudniać daną osobę i mieć z nią bezpośrednie powiązania.

Do złożenia wniosku o wydanie zaświadczenia A1 uprawniony jest pracownik bądź jego pracodawca (art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009).

Wniosek złożysz za pomocą PUE/eZUS.

Ważne!

Jeżeli składasz wniosek po raz pierwszy, podaj dane na okres przyszłych 12 miesięcy i do wniosku załącz umowę o pracę/umowę zlecenia, z której wynika opis

charakteru pracy w kilku państwach. Jeśli w umowie nie ma takich zapisów, dołącz inny dokument, np. harmonogram trybu pracy w kilku państwach.

Po upływie okresu pracy za granicą nasz Oddział może zweryfikować stan faktyczny badając stosowne dokumenty, np. listy obecności, czy ewidencję czasu pracy.

Jeżeli składasz wniosek na kolejny okres, udokumentuj pracę w poprzednich okresach – do wniosku dołącz dokumenty, które potwierdzają schemat pracy oraz podaj dane na okres przyszłych 12 miesięcy.

Uwaga!

W przypadku pracownika, który jest zatrudniony przez dwóch lub więcej pracodawców z siedzibami w różnych państwach członkowskich, jeśli po dokonaniu obliczeń wartości procentowej czasu pracy i wynagrodzenia okaże się, że jedno z tych kryteriów wynosi mniej niż 25% a drugie wynosi co najmniej 25%, jako wskaźnik, czy praca w danym państwie jest wykonywana w znacznej części, przyjmujemy średnią arytmetyczną z obu tych kryteriów, tzn. zsumujemy procentową wartość kryteriów, a następnie podzielimy otrzymaną wartość procentową przez liczbę kryteriów.

Konieczne jest również wypełnienie:

- US-54 tj. „Informacji o legalności zamieszkania obywatela państwa trzeciego” – jeśli wniosek dotyczy obywatela państwa trzeciego,
- US-55 tj. „Informacji o miejscu zamieszkania obywatela UE, EOG lub Szwajcarii” – jeśli wniosek dotyczy obywatela UE, EOG lub Szwajcarii.

Jeśli spełnione są te przesłanki, otrzymasz zaświadczenie A1, które potwierdzi, że osoba jest objęta ubezpieczeniami w Polsce.

4.7. Wydawanie zaświadczenia A1 w związku z wykonywaniem równocześnie lub na zmianę pracy na własny rachunek na terytorium dwóch lub kilku państw członkowskich

W przypadku wykonywania równocześnie lub na zmianę pracy na własny rachunek na terytorium przynajmniej dwóch państw członkowskich, zastosowanie ma **art. 13 ust. 2 rozporządzenia nr 883/2004** oraz **art. 14 ust. 5b, 6, 8, 9 i 10 rozporządzenia nr 987/2009**. Aby otrzymać zaświadczenie A1, musisz wykazać, że „normalnie wykonujesz pracę na własny rachunek w dwóch lub kilku państwach”. Chodzi o sytuację, w której osoba wykonuje w dwóch lub więcej państwach członkowskich, równocześnie lub na zmianę jeden lub więcej odrębnych rodzajów pracy na własny rachunek, niezależnie od jej charakteru.

W przypadku spełnienia tej przesłanki, ustawodawstwo właściwe ustalamy w zależności od miejsca zamieszkania takiej osoby.

Jeśli osoba normalnie wykonuje znaczną część pracy na własny rachunek w państwie miejsca zamieszkania, to podlega zabezpieczeniu społecznemu państwa miejsca zamieszkania.

Za znaczną część pracy na własny rachunek uważa się znaczną pod względem ilościowym część pracy na własny rachunek, która jest wykonywana w państwie członkowskim. Decyduje o tym:

- obrót (przychód),
- czas pracy,
- liczba świadczonych usług.

Jeśli w danym państwie członkowskim kryteria te są spełnione w proporcji mniejszej niż 25% (tych kryteriów), to znaczna część pracy na własny rachunek nie jest w nim wykonywana.

Jeśli osoba nie wykonuje znacznej części pracy w państwie, w którym zamieszkuje, jest objęta systemem zabezpieczenia społecznego państwa członkowskiego, w którym znajduje się „centrum zainteresowania” dla jej działalności.

Określenie „centrum zainteresowania” dla działalności osoby, która wykonuje pracę na własny rachunek określamy z uwzględnieniem wszystkich przejawów działalności zawodowej, zwłaszcza:

- miejsca, w którym znajduje się stałe miejsce prowadzenia działalności,
- zwyczajowego charakteru lub okresu trwania wykonywanej działalności,
- liczby świadczonych usług,
- zamiaru tej osoby wynikającego ze wszystkich okoliczności.

Jeżeli rozmiar prowadzonej działalności na własny rachunek w Polsce jest równy lub większy niż 5% (próg marginalności) lecz niższy niż 25% (znaczna część pracy) nie oznacza to automatycznie, że w Polsce znajduje się „centrum zainteresowania” dla tej działalności. Ważna jest ocena całokształtu działalności danej osoby, w szczególności z uwzględnieniem:

- liczby i miejsca świadczonych usług,
- czasu poświęconego na ich wykonanie oraz ich wartości.

Uznajemy, że osoby, które nie wykonują znacznej części pracy w państwie członkowskim miejsca zamieszkania, mają „centrum zainteresowania” dla swojej działalności w państwie, w którym znajduje się ich „ośrodek interesów życiowych”

(przedstawiliśmy go w punkcie 3.7 Poradnika). Działalność w tym państwie nie może mieć jednak charakteru marginalnego.

Pracy o charakterze marginalnym nie bierze się pod uwagę przy stosowaniu art. 13 ust. 2 rozporządzenia nr 883/2004. Za taką pracę uznajemy wykonywanie działalności, w ramach której rozmiar oraz osiągnięte z niej przychody są znikome w porównaniu z równoległe prowadzoną działalnością. Jeśli stwierdzimy, że w danym państwie wykonywana jest praca marginalna, to osoba będzie objęta systemem innego państwa członkowskiego niż ten, w którym praca marginalna ma miejsce. Państwo, w którym ustalono, że praca ma charakter marginalny, nie jest brane pod uwagę podczas ustalania ustawodawstwa, tak jak gdyby praca w ogóle nie była w nim wykonywana.

Jeśli choć jeden z tych parametrów:

- obrót (przychód),
- czas pracy,
- liczba świadczonych usług,

znajduje się na poziomie wynoszącym mniej niż 5%, to taką pracę należy uznać za marginalną.

Aby określić ustawodawstwo uwzględniamy sytuację, jaka może mieć miejsce podczas kolejnych 12 miesięcy kalendarzowych. Przewidywany harmonogram pracy (ewentualnie inne dokumenty), które określają schemat pracy podczas kolejnych 12 miesięcy kalendarzowych, po upływie tego okresu, może zostać przez nas zweryfikowany.

Nasza weryfikacja obejmie dokumenty, które świadczą o faktycznym wykonywaniu działalności (np. wystawione rachunki, faktury, zawarte umowy na świadczenie usług).

W przypadku, gdy działalność była już wcześniej wykonywana przynajmniej na terytorium dwóch państw i dostępne są harmonogramy pracy lub inne dane z minionego okresu, mogą one posłużyć do oceny przyszłej sytuacji, jaka może mieć miejsce podczas kolejnych 12 miesięcy. Informacje te wykorzystamy pod warunkiem, że nie zaszły istotne zmiany w nowym planie, czy też harmonogramie pracy.

Do złożenia wniosku o wydanie zaświadczenia A1 uprawniona jest osoba, która prowadzi działalność na własny rachunek (art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009).

Wniosek złożysz za pomocą PUE/eZUS.

Ważne!

Jeśli składasz wniosek po raz pierwszy, podaj dane na okres przyszłych 12 miesięcy i do wniosku dołącz dokumenty, z których wynika, że będziesz prowadzić działalność na własny rachunek w dwóch lub więcej państwach członkowskich.

Jeżeli składasz wniosek na kolejny okres, udokumentuj pracę w poprzednich okresach – do wniosku dołącz odpowiednie dokumenty oraz podaj dane na okres przyszłych 12 miesięcy.

Konieczne jest również wypełnienie:

- US-54 tj. „Informacji o legalności zamieszkania obywatela państwa trzeciego” – jeśli wniosek dotyczy obywatela państwa trzeciego,
- US-55 tj. „Informacji o miejscu zamieszkania obywatela UE, EOG lub Szwajcarii” – jeśli wniosek dotyczy obywatela UE, EOG lub Szwajcarii.

Jeśli spełnione są te przesłanki, otrzymasz zaświadczenie A1, które potwierdzi, że osoba jest objęta ubezpieczeniami w Polsce.

4.8. Wydawanie zaświadczenia A1 w związku z wykonywaniem równocześnie lub na zmianę pracy najemnej w Polsce oraz pracy na własny rachunek w innym państwie członkowskim

W przypadku jednoczesnego wykonywania pracy najemnej w Polsce oraz pracy na własny rachunek w innym państwie członkowskim, zastosowanie ma **art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004** oraz **art. 14 ust. 5b rozporządzenia nr 987/2009**. Aby otrzymać zaświadczenie A1, musisz wykazać, że „normalnie” wykonujesz pracę najemną w Polsce i pracę na własny rachunek za granicą.

Aby obliczyć procentowy udział czasu pracy:

- zsumuj prognozowany czas wykonywania pracy najemnej z czasem, który będzie przeznaczony na wykonywanie działalności za granicą (tak obliczona wartość stanowi 100% czasu pracy),
- liczbę, która określa czas pracy najemnej podziel przez uzyskaną sumę i pomnóż przez 100 - w ten sposób obliczysz w procentach czas pracy najemnej w Polsce.

Aby obliczyć procentowy czas wykonywania działalności:

- czas, który ma zostać przeznaczony na wykonywanie działalności, podziel przez sumę czasu pracy.
- wynik pomnóż przez 100.

Pracy najemnej albo pracy na własny rachunek o charakterze marginalnym, nie bierzemy pod uwagę przy stosowaniu art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004. Za taką pracę uznajemy zatrudnienie, w ramach którego wymiar wykonywanej pracy, zakres obowiązków oraz osiągnięte wynagrodzenie są znikome w porównaniu z równoległe wykonywaną pracą na własny rachunek. Za taką pracę na własny rachunek uznajemy również prowadzenie działalności, której rozmiar oraz osiągnięte z niej dochody są znikome w porównaniu z równoległe wykonywaną pracą najemną.

Badając marginalny charakter pracy należy wziąć pod uwagę:

- czas pracy,
- dochód i wynagrodzenie.

Jeżeli choć jeden z tych wskaźników znajduje się na poziomie niższym niż 5%, to taką pracę uznajemy za marginalną.

Jeśli stwierdzimy, że w danym państwie wykonywana jest praca marginalna, to osoba będzie objęta systemem innego państwa członkowskiego niż ten, w którym praca marginalna ma miejsce. Państwo, w którym ustalono, że praca ma charakter marginalny, nie jest brane pod uwagę podczas ustalania ustawodawstwa, tak jak gdyby praca w ogóle nie była w nim wykonywana.

Do wystąpienia o wydanie zaświadczenia A1 uprawniony jest zainteresowany (art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 987).

Wniosek złożysz za pomocą PUE/eZUS.

Konieczne jest również wypełnienie:

- US-54 tj. „Informacji o legalności zamieszkania obywatela państwa trzeciego” – jeśli wniosek dotyczy obywatela państwa trzeciego,
- US-55 tj. „Informacji o miejscu zamieszkania obywatela UE, EOG lub Szwajcarii” – jeśli wniosek dotyczy obywatela UE, EOG lub Szwajcarii.

Jeśli spełniłeś przesłanki do wydania zaświadczenia A1, będziesz objęty ubezpieczeniami w Polsce.

4.9. Wydawanie zaświadczenia A1 dla urzędników służby cywilnej, którzy wykonują pracę najemną lub pracę na własny rachunek w jednym lub w kilku państwach członkowskich

W przypadku urzędników służby cywilnej, którzy wykonują pracę najemną i jednocześnie prowadzą działalność na własny rachunek w jednym lub w kilku

państwach członkowskich zastosowanie ma **art. 13 ust. 4 rozporządzenia nr 883/2004**.

Aby otrzymać zaświadczenie A1, muszą być spełnione przesłanki wynikające z tego przepisu, tj. zainteresowany musi:

- 1) być zatrudniony przez polską administrację,
- 2) zajmować stanowisko związane z wykonywaniem funkcji władczych/publicznych w celu zabezpieczenia ogólnych interesów państwa, interesu publicznego lub społecznego,
- 3) jednocześnie wykonywać pracę lub pracę na własny rachunek w jednym lub w kilku państwach członkowskich.

Do złożenia wniosku o wydanie zaświadczenia A1 uprawniony jest zainteresowany lub jego pracodawca (art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009). Wniosek złożysz za pomocą PUE/eZUS.

W przypadku obywatela państwa trzeciego – konieczne jest wypełnienie US-54 tj. „Informacji o legalności zamieszkania obywatela państwa trzeciego”, która jest dostępna na PUE/eZUS.

Jeśli spełniłeś przesłanki do wydania zaświadczenia A1, będziesz objęty ubezpieczeniami w Polsce.

4.10. Wydawanie zaświadczenia A1 dla personelu kontraktowego Wspólnot Europejskich

W przypadku personelu kontraktowego Wspólnot Europejskich, zastosowanie ma **art. 15 rozporządzenia nr 883/2004**. Aby otrzymać zaświadczenie A1, musi być spełniona główna przesłanka wynikająca z tego przepisu, tj. osoba musi być członkiem personelu Wspólnot Europejskich.

Osoba, która znajduje się w tej sytuacji, może wybrać, któremu ustawodawstwu będzie podlegała. Może to być ustawodawstwo państwa członkowskiego, w którym osoba:

- jest zatrudniona,
- ostatnio podlegała,
- jest obywatelem.

Prawo wyboru przysługuje tylko raz i nabiera mocy w chwili podjęcia zatrudnienia.

Do złożenia wniosku o wydanie zaświadczenia A1 uprawniony jest zainteresowany (art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009).

Wniosek złożysz za pomocą PUE/eZUS.

Ważne!

Do wniosku dołącz kontrakt na wykonywanie pracy jako członek personelu kontraktowego Wspólnot Europejskich.

Jeśli spełniłeś przesłanki do wydania zaświadczenia A1, będziesz objęty ubezpieczeniami w Polsce.

4.11. Wydawanie zaświadczenia A1 po porozumieniu wyjątkowym zawartym przez ZUS z instytucją państwa wykonywania pracy

W przypadku osób, które złożyły formularz US-36 ([Wniosek o zawarcie porozumienia wyjątkowego](#)) do Oddziału ZUS w Kielcach, o zawarcie porozumienia wyjątkowego z instytucją zagraniczną i otrzymały zgodę tej instytucji, zastosowanie ma **art. 16 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004**.

Aby otrzymać zaświadczenie A1 na podstawie tej zgody, należy złożyć *Wniosek o wydanie zaświadczenia A1 po zawartym porozumieniu wyjątkowym*, za pomocą PUE/eZUS.

Do złożenia wniosku o wydanie zaświadczenia A1 uprawniony jest zainteresowany lub jego pracodawca (art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009).

Do wniosku załącz pismo, w którym instytucja zagraniczna wyraziła zgodę na zawarcie porozumienia wyjątkowego.

Ważne!

W przypadku wniosków o zawarcie porozumienia wyjątkowego, które zostały złożone do Oddziału ZUS w Kielcach na podstawie zawartego przez ZUS Porozumienia ramowego w sprawie telepracy, obowiązującego od 1 lipca 2023 r., wniosek US-34 o wydanie zaświadczenia A1 można złożyć bez oczekiwania na zgodę instytucji zagranicznej. Porozumienie zakłada bowiem, że zgoda instytucji zagranicznej jest domniemana, co umożliwi szybsze złożenie wniosku o zaświadczenie A1.

Aby złożyć wniosek w sytuacji objętej Porozumieniem ramowym w sprawie telepracy, wkrótce po złożeniu wniosku o zawarcie porozumienia wyjątkowego powinieneś uzyskać informację z Oddziału ZUS w Kielcach o tym, że możesz złożyć wniosek o zaświadczenie A1.

Więcej o Porozumieniu ramowym w sprawie telepracy możesz przeczytać na stronie internetowej ZUS pod adresem: [Porozumienie ramowe w sprawie stosowania art. 16 ust. 1 rozporządzenia \(WE\) nr 883/2004 w przypadkach zwyczajowej telepracy transgranicznej oraz telepraca jako delegowanie lub praca w kilku państwach - ZUS](#).

Jeśli spełniłeś przesłanki do wydania zaświadczenia A1, będziesz objęty ubezpieczeniami w Polsce.

4.12. Wydawanie zaświadczenia A1 w związku ze zmianą we wcześniej wydanym zaświadczeniu

W przypadku osób, które otrzymały wcześniej zaświadczenie A1, ale zaszły pewne zmiany, związane z pracą za granicą, tj.:

- praca za granicą nie doszła do skutku,
- okres pracy za granicą zakończył się wcześniej niż początkowo planowano,
- zmieniło się miejsce pracy za granicą,
- zmieniła się podstawa prawna wykonywania pracy za granicą,
- zmieniły się dane identyfikacyjne lub adres siedziby pracodawcy/działalności,

powinieneś złożyć wniosek o zmianę danych w wydanym zaświadczeniu A1/E101 lub jego anulowanie (US-35) za pomocą PUE/eZUS.

Jeśli praca za granicą nie doszła do skutku, zaświadczenie A1 zostanie anulowane. Jeśli doszło do zmiany państwa, oprócz wniosku US-35 złóż dodatkowo odpowiedni wniosek o wydanie nowego zaświadczenia A1. To samo powinieneś zrobić jeśli zmieniła się podstawa prawna wykonywania pracy za granicą.

Przykład:

Otrzymałeś zaświadczenie A1 wydane na okres 01.06.2022 – 30.11.2022 r. w związku z przejściowym wykonywaniem pracy na własny rachunek na terenie Czech. Delegowanie działalności do Czech zakończyło się jednak 31.10.2022 r., ponieważ konieczne było przeniesienie jej na teren innego państwa członkowskiego – na Słowację. Wystąpiła zatem konieczność zmiany państwa.

W tej sytuacji, złóż wniosek US-35, aby skrócić wcześniej wydane zaświadczenie A1 do 31.10.2022 r. Z uwagi na zmianę państwa, musisz od nowa spełnić warunki do delegowania działalności. Musisz m.in. udowodnić, że w okresie 2 miesięcy (01.11.2022 – 31.12.2022), prowadziłeś działalność w Polsce przed jej przeniesieniem na Słowację. Jeśli spełniłeś przesłanki opisane w pkt 4.5 Poradnika, złóż również wniosek o wydanie zaświadczenia A1, aby otrzymać nowe A1 na okres pracy na własny rachunek na Słowacji.

Przykład:

Otrzymałeś zaświadczenie A1 wydane na okres 01.03.2022 – 28.02.2023 r. w związku z delegowaniem do Niemiec. Jednakże, delegowanie zakończyło się

30.09.2022 r., ponieważ od 01.10.2022 r. praca wykonywana była naprzemiennie na terenie Polski i Niemiec. Od 01.10.2022 r. wystąpiła zatem konieczność zmiany podstawy prawnej wydania A1.

W tej sytuacji, złóż wniosek US-35, aby skrócić wcześniej wydane zaświadczenie A1 do 30.09.2022 r. oraz dodatkowo złóż wniosek o nowe A1 na okres od 01.10.2022 r., w związku z pracą w Polsce i w Niemczech.

4.13. Wydawanie zaświadczenia A1 w związku z wykonywaniem pracy najemnej lub pracy na własny rachunek w Polsce (na podstawie zasady ogólnej)

W przypadku osób, które wykonują pracę najemną lub pracę na własny rachunek w Polsce i które oprócz tego są aktywne zawodowo w innych państwach członkowskich, jednakże wymiar tej aktywności zawodowej jest tak niewielki, że nie jest ona brana pod uwagę do ustalenia ustawodawstwa (tzw. praca marginalna), zastosowanie ma **art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004**.

Przykład:

Osoba prowadzi działalność na własny rachunek w Polsce, we Francji i na Węgrzech. 97% aktywności zawodowej tej osoby przypada na Polskę, natomiast na Francję i Węgry jedynie 3%. Ponieważ aktywność zawodowa we Francji i na Węgrzech ma charakter marginalny, pracy w tych państwach nie bierzemy pod uwagę do ustalenia ustawodawstwa. W związku z tym, do tej osoby zastosowanie ma ustawodawstwo polskie na podstawie art. 11 ust. 3 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004.

Aby otrzymać zaświadczenie A1, które potwierdzi, że zastosowanie ma polskie ustawodawstwo, możesz złożyć wniosek o zaświadczenie A1 – potwierdzenie polskiego ustawodawstwa dla osoby, która wykonuje pracę najemną lub na własny rachunek w Polsce (US-56) za pomocą PUE/eZUS.

Do złożenia wniosku o wydanie zaświadczenia A1 uprawniony jest zainteresowany (art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009).

W przypadku obywatela państwa trzeciego – konieczne jest wypełnienie US-54 tj. „Informacji o legalności zamieszkania obywatela państwa trzeciego”, która jest dostępna na PUE/eZUS.

Jeśli spełniłeś przesłanki do wydania zaświadczenia A1, będziesz objęty ubezpieczeniami w Polsce.

5. Podstawy prawne i akty będące podstawą wykładni

1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 166 z 30.04.2004 r., str. 1, z późn. zm.).
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 284 z 30.10.2009 r., str. 1, z późn. zm.).
3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 465/2012 z 22 maja 2012 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz rozporządzenie (WE) nr 987/2009 dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 (Dz. Urz. UE L 149 z 08.06.2012 r., str. 4).
4. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1231/2010 z 24 listopada 2010 r. rozszerzające rozporządzenie (WE) nr 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr 987/2009 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo (Dz. Urz. UE L 344 z 29.12.2010 r., str. 1).
5. Rozporządzenie Rady (WE) nr 859/2003 z dnia 14 maja 2003 r., rozszerzające przepisy rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 i rozporządzenia (EWG) nr 574/72 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi przepisami wyłącznie ze względu na ich obywatelstwo (Dz. Urz. UE L 134 z 20.05.2003 r., str. 1).
6. Decyzja Komisji Administracyjnej ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego nr A2 z dnia 12 czerwca 2009 r. dotyczącej wykładni art. 12 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie ustawodawstwa mającego zastosowanie do pracowników delegowanych i osób wykonujących pracę na własny rachunek, tymczasowo pracujących poza państwem właściwym (Dz. Urz. UE C 106 z 24.04.2010 r., str. 5).
7. *Praktyczny poradnik, Ustawodawstwo mające zastosowanie w Unii Europejskiej (UE), Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG) i Szwajcarii.*
8. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2022 r., poz. 1009).
9. Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz. U. z 2023 r., poz. 103).
10. Umowa o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (Dz. Urz. UE L 29 z 31.01.2020 r., str. 7).

11. Umowa o handlu i współpracy między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej, z jednej strony, a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, z drugiej strony (Dz. Urz. L 149 z 30.04.2021 r., str. 10).